

AANTEKENEN

Hare Excellentie mevrouw drs. C. van Nieuwenhuizen-
Wijbenga
Minister van Infrastructuur en Waterstaat
Postbus 20901
2500 EX 'S-GRAVENHAGE

Postbus 1474
8001 BL ZWOLLE

Jufferenwal 30
8011 LE ZWOLLE

info@wertheimadvocatuur.nl
T 038 7601383
F 038 8450170

tevens uploaden via www.internetconsultatie.nl

KvK-nr. 62228943
BTW-nr. NL854716798B01

Zwolle, 2 november 2017

Dossienaam: Natuurlijk Hoenderloo/Ministerie Infrastructuur en Waterstaat № 20170066
Uw kenmerk:
Behandeld door: mr. drs. R.S. Wertheim, advocaat
Mobiel: +31 6 51 78 62 73
E-mail: wertheim@wertheimadvocatuur.nl

Hooggeachte mevrouw,

1. Als advocaatgemachtigde van:

- 't Schinkel Recreatie B.V. ("**Schinkel**"), gevestigd te Hoenderloo (7351TN) aan de Woeste Hoefweg 35;
- Heideheuvel Recreatie B.V. ("**Heideheuvel**"), gevestigd te Hoenderloo (7351BN) aan de Miggelenbergweg 50;
- Camping de Pampel B.V. ("**Pampel**"), gevestigd te Hoenderloo (7351TN) aan de Woeste Hoefweg 35;
- Exploitatiemaatschappij Parkveld B.V. ("**Parkveld**"), gevestigd te Hoenderloo (7351TM) aan de Krimweg 140;
- Veluws Hof Beheer B.V. ("**Veluws Hof**"), gevestigd te Hoenderloo (7351 TM) aan de Krimweg 152-154;
- Vakantiepark Het Lierderholt B.V. ("**Lierderholt**"), gevestigd te Beekbergen (7361 TM) aan de Spoekweg 49;

wend ik mij tot u met het volgende.

Inleiding

2. Schinkel exploiteert Veluwecamping 't Schinkel aan de Miggelenbergweg 60 te Hoenderloo (7351BP). Op deze camping zijn 200 kampeerplaatsen en 9 verblijfsaccommodaties (waarvan 5 zogeheten DrakenEieren en 4 Koninklijke verblijven). De camping is circa 7 hectare groot.

3. Heideheuvel exploiteert Veluwepark Heideheuvel aan de Miggelenbergweg 50 te Hoenderloo (7351BN). Op dit vakantiepark zijn 30 verblijfsaccommodaties en nog 50 lege kavels voor uitbreiding. Het park is circa 4,5 hectare groot.
4. Pampel exploiteert Camping De Pampel aan de Woeste Hoefweg 35 in Hoenderloo (7351TN). Op dit vakantiepark zijn 250 kampeerplaatsen en 30 verblijfsaccommodaties. Het park is circa 15 hectare groot.
5. De drie voorgaande campings opereren tezamen onder de naam Veluwe Vakantieparken.
6. Parkveld drijft Roompot Vakantiepark Hoenderloo aan de Krimweg 140 te Hoenderloo (7351 TM). Op dit vakantiepark zijn 146 verblijfsaccommodaties. Het vakantiepark is circa 20 hectare groot.
7. Veluws Hof exploiteert Recreatiepark 't Veluwshof aan de Krimweg 152-154 Hoenderloo (7351 TM). Op dit vakantiepark zijn ruim 100 kampeerplaatsen en ruim 600 verblijfsaccommodaties. Het park is circa 32 hectare groot.
8. Lierderholt exploiteert Lierderholt aan de Spoekweg 49 in Beekbergen (7361 TM). Op dit vakantiepark zijn 250 kampeerplaatsen en 50 verblijfsaccommodaties. Het park is circa 23 hectare groot.
9. Op 12 maart 2015 heeft de regering besloten tot vaststelling van een luchthavenbesluit voor de luchthaven Lelystad (Luchthavenbesluit Lelystad).¹ Op bijlage 3 bij het Luchthavenbesluit Lelystad worden verschillende geluidscontouren weergegeven die behoren bij de gekozen routevariant B+ met een marktscenario van 45.000 vliegbewegingen op jaarbasis.² Op 5 oktober 2017 heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu ("IenM") (zoals uw ministerie toen nog heette) een internetconsultatie voor de ontwerpaansluitroutes Lelystad Airport geopend.³ Volgens het Concept ten behoeve van internetconsultatie oktober 2017, Beleidsvoornemen aansluitroutes Lelystad Airport,⁴ ongenummerde p. 3, is er binnen de huidige luchtruimstructuur ruimte voor maximaal 10.000 vliegbewegingen van en naar Lelystad; voor de doorgroei naar 25.000 en op termijn 45.000 vliegbewegingen moeten de routes in de lucht worden aangepast. Gezien het ingrijpende karakter van de aanpassing is de herinrichting van het luchtruim niet eerder dan in 2023 operationeel, aldus het genoemde Concept.

¹ Stb. 2015, 130.

² Vgl. Advanced Decision Systems Airinfra B.V. & To70 B.V., Milieueffectrapport Lelystad Airport, deel 4A, Deelonderzoek Geluid, 2014, p. 63/141, figuur 29. Dit rapport is te vinden op http://www.commissiemer.nl/download?doc=http://www.commissiemer.nl/docs/mer/p27/p2792/2792-092mer_deel4a.pdf.

³ Zie <https://www.internetconsultatie.nl/lelystadairport>.

⁴ Zie <https://www.internetconsultatie.nl/lelystadairport/document/3100>.

10. De vakantieparken van cliënten liggen niet binnen de geluidscontour 48 dB(A) L_{den} , zoals weergegeven op bijlage 3 bij het Luchthavenbesluit Lelystad.
11. Als cliënten het goed zien, beschrijft het MER dat aan het Luchthavenbesluit Lelystad ten grondslag ligt, niet de (als tijdelijk bedoelde) situatie waarin de (niet heringedeelde) luchtruimstructuur ruimte voor maximaal 10.000 vliegbewegingen van en naar Lelystad biedt. Het MER lijkt dus ook geen inzicht te bieden in geluidscontour 48 dB(A) L_{den} in die situatie.
12. In het MER dat aan het Luchthavenbesluit Lelystad ten grondslag ligt, zijn passages gewijd aan het maximale geluidniveau, L_{Amax} . Er worden twee situaties voor de gekozen routevariant B+ beschreven, te weten een waarin vliegtuigen starten richting het noordoosten en landen vanuit het zuidwesten, en een waarin vliegtuigen starten richting het zuidwesten en landen vanuit het noordoosten. In de desbetreffende figuren in het MER⁵ wordt geen inzicht geboden in het maximale geluidniveau, de piekbelastingen, boven de vakantieparken van cliënten. De figuren geven een schaal waarop alleen piekbelastingen vanaf 60 dB(A) voorkomen. Volgens het MER lijken er dus geen piekbelastingen boven 60 dB(A) voor te komen boven de vakantieparken van cliënten. Het MER maakt niet inzichtelijk welke piekbelastingen wel boven die vakantieparken zijn te verwachten.
13. In het stuk To70 B.V., Lelystad Airport, Aansluitroutes - geluid, van 5 oktober 2017, dat thans mee ter inzage ligt in het kader van de internetconsultatie, zijn afbeeldingen te vinden met de contouren van verschillende L_{Amax} -waarden en met de contour van 40 dB(A) L_{den} bij 10.000 vliegbewegingen. De vakantieparken van cliënten liggen blijkens dat stuk en de ook ter inzage gelegde "Detailkaart vertrek Hattemerbroek"⁶ onder zowel de inkomende route IN-06 als de uitgaande route OUT-07. Deze routes samen zouden volgens het stuk van To70 B.V., p. 11, de eerste vijf jaar tot ongeveer 6 tot 8 keer per dag voor vertrekkend en 6 tot 8 keer per dag voor naderend verkeer worden gebruikt.

N.B. Op 19 en 26 september 2017 hebben cliënten en ik in Zwolle, respectievelijk Apeldoorn informatiebijeenkomsten van het ministerie van IenM bijgewoond. Daar zijn folders met de aanvliegroutes uitgedeeld, onder andere een folder "Aansluitroute Hattemerbroek" (**productie 1**). Hierin liep route IN-06 niet over Hoenderloo, maar tussen Arnhem en Nijmegen en over Zutphen.
14. De vakantieparken liggen niet binnen de contour 40 dB(A) L_{den} bij 10.000 vliegbewegingen, zoals die contour op p. 12 van het stuk van To70 B.V. is afgebeeld. Zij lijken wel te liggen binnen de contouren van de maximale geluidniveaus L_{Amax} die zijn ingetekend in de figuren 12 en 13 op p. 11 van het genoemde stuk van To70 B.V. De detaillering van de afbeeldingen is erg grof, maar de vakantieparken lijken te liggen binnen de contour van 50 dB L_{Amax} die op figuur 13 is te zien.

⁵ Zie Advanced Decision Systems Airinfra B.V. & To70 B.V., Milieueffectrapport Lelystad Airport, deel 4A, Deelonderzoek Geluid, 2014, p. 92 en 93, figuren 53 en 54.

⁶ Zie <https://www.internetconsultatie.nl/lelystadairport/document/3106>.

15. Vanwege de beknoptheid van de notitie van To70 B.V., het ontbreken van de gebruikte invoergegevens en de geringe detaillering van de afbeeldingen weten cliënten niet welke equivalente en maximale geluidniveaus boven haar vakantieparken kunnen optreden in de situatie dat het huidige luchtruimstructuur ruimte voor maximaal 10.000 vliegbewegingen van en naar Lelystad biedt, en of de berekeningen wel correct zijn uitgevoerd. Vooralsnog zijn cliënten genoodzaakt het laatste te betwisten. Zij zien des te meer aanleiding tot betwisting, omdat er in de korte periode tussen de voorlichtingsbijeenkomst in Apeldoorn op 26 september 2017 en de opening van de internetconsultatie Lelystad Airport per 5 oktober 2017 nauwelijks tijd kan zijn geweest om deugdelijke berekeningen te maken van de verschuiving van route IN-06. Immers, zoals hierboven is aangetoond, is die route in de nu ter inzage gelegde stukken opeens verschoven van Zutphen en Arnhem/Nijmegen naar de Veluwe, over de campings/vakantieparken van cliënten. Die verschuiving lijkt overigens van volstrekte willekeur te getuigen.
16. Bovendien is het volstrekt ongeloofwaardig – want onveilig – dat langs de routes OUT-07 en IN-06 op dezelfde hoogten gevlogen zou worden. Tijdens de bijeenkomst in Apeldoorn is al gesproken over wijziging van de routes ten opzichte van de folder en daarbij is verteld dat langs route in-06 nabij Hoenderloo op zo'n 2000 m in plaats van 2700 m gevlogen zou gaan worden. De vraag is of daarmee rekening is gehouden in de berekeningen van de te verwachten geluidbelasting.
17. De vakantieparken van cliënten liggen in een natuurlijke omgeving, in Natura-2000-gebied Veluwe, niet ver van Nationaal Park De Hoge Veluwe. De bezoekers komen op de vakantieparken van cliënten vanwege de rust. Rust is na natuur en schone lucht volgens een recente enquête van Vereniging van Recreatieondernemers Nederland (Recron), en de belangenverenigingen Red de Veluwe en HoogOverijssel zelfs de belangrijkste kernwaarde. Deze enquête is gehouden onder 135 bedrijven in de recreatie- en toerisme-industrie in Gelderland en Overijssel. Zie **productie 2**, de resultaten van de enquête in presentatievorm, met name de zesde dia.
18. Door het vliegverkeer zal de rust verdwijnen. In de eerste vijf jaar na ingebruikneming van Lelystad Airport zullen er immers volgens de nu ter inzage liggende stukken tot 16 vliegtuigen per dag overvliegen op een hoogte van circa 2.700 m. Die vliegbewegingen zullen naar verwachting geconcentreerd plaatshebben in bepaalde delen van de dag, zodat de ervaren overlast nog groter zal zijn.
19. De waarde van de bedrijven van cliënten wordt voorts mede bepaald door hun ligging in Natura-2000-gebied. Bezoekers komen op de vakantieparken van cliënten vanwege de natuurwaarden die in het kader van Natura 2000 beschermd worden. In het MER dat voor het Luchthavenbesluit Lelystad is opgesteld, wordt ervan uitgegaan dat significante verstoring van Natura 2000-

gebieden mogelijk is tot een vlieghoogte van 3.000 voet (bijna duizend meter) maar dat boven deze hoogte geen verstoringen van de natuur optreden.⁷ Inmiddels rijst over deze stelling steeds meer twijfel en wordt aannemelijk geacht dat er tot zo'n 3 km hoogte vogels kunnen voorkomen. Cliënten zijn daarom genoodzaakt de juistheid van de conclusies in het MER aangaande de significante verstoring te betwisten. Bovendien zijn cliënten bevreesd voor eventuele ongevallen die door aanvaringen tussen vliegtuigen en vogels boven hun vakantieparken worden veroorzaakt.

Aansprakelijkstelling

20. Uit het bovenstaande blijkt dat in het MER niet is onderzocht welke geluidniveaus ter plaatse van de bedrijven van cliënten zullen optreden als gevolg van het aan- en afvliegend verkeer van Lelystad Airport in de situatie waarin de luchtruimstructuur ruimte voor maximaal 10.000 vliegbewegingen van en naar Lelystad biedt. Volgens de stukken van de internetconsultatie zal er boven de vakantieparken van cliënten op 2700 m hoogte worden gevlogen, waardoor niet is uitgesloten dat daar geluidniveaus zullen optreden die tot onevenredige waardedaling van de bedrijven van cliënten zullen leiden en de levensvatbaarheid daarvan in gevaar zullen brengen. In het MER is de situatie voorafgaand aan de herinrichting van het luchtruim niet beschouwd. Het Luchthavenbesluit Lelystad kent niet de restrictie dat de luchthaven pas in gebruik mag worden genomen na herindeling van het luchtruim. In zoverre berust dat besluit op een ontoereikend MER. De nu met de internetconsultatie ter inzage liggende stukken zijn te globaal om het vereiste inzicht alsnog te bieden, los van het feit dat die stukken geen deel uitmaken van het MER.
21. Cliënten verzoeken u daarom binnen drie weken na heden te berichten of u bereid bent te bewerkstelligen dat Lelystad Airport niet conform het Luchthavenbesluit Lelystad in gebruik wordt genomen voordat gedetailleerd de gevolgen voor de geluidbelasting op de vakantieparken van cliënten inzichtelijk zijn gemaakt, alsmede de gevolgen voor het Natura-2000-gebied ter plaatse. Als cliënten niet binnen die termijn vernemen, behouden zij zich alle rechten voor en zullen zij zich beraden op vervolgstappen. Cliënten stellen de Staat der Nederlanden nu reeds aansprakelijk voor de schade die zij zullen lijden als gevolg van een dergelijke ingebruikneming. Gelet op de beschikbare informatie, bijvoorbeeld de ligging van routes IN-06 en OUT-07, valt op voorhand te verwachten dat de bezoekersaantallen zullen afnemen en de waarde van de bedrijven van cliënten onevenredig zal dalen.
22. Bij dit alles constateren cliënten dat op 3 juni 2014 ter voorbereiding op het Luchthavenbesluit Lelystad een actualisatie van de in 2008 opgestelde "Quick Scan Maatschappelijke Kosten en Baten voor de opties voor Schiphol en de regio op de middellange termijn" is gemaakt. Hierin wordt geen inzicht geboden in de effecten van Lelystad Airport voor de recreatie op de Veluwe. Blijkens CPB-Document no. 116, Geluidsnormen voor Schiphol, Een welvaartseconomische benadering, kan een woning gemiddeld al tussen de 0,1 en 3,57 % in waarde dalen als gevolg

⁷ Zie bijv. Milieueffectrapport Lelystad Airport 2014 Deel 1: Hoofdrapport, p. 60.

van een toename van geluidhinder van vliegtuigen met 1 dB(A). Voor bedrijven als die van cliënten is de gevoeligheid voor geluid naar haar aard nog groter; recreanten bezoeken die immers juist vanwege de rust.

23. Cliënten verzoeken de Staat der Nederlanden hierbij aansprakelijkheid te erkennen voor de door hen als gevolg van (de ingebruikneming van Lelystad Airport conform) het Luchthavenbesluit Lelystad te lijden schade.
24. Bij dit alles wijzen cliënten erop dat zij van verschillende zijden vernomen hebben dat ook de situatie na herinrichting van het luchtruim in het MER niet goed is onderzocht. Uw voorganger lijkt dat schoorvoetend toe te hebben gegeven in haar brief aan de Tweede Kamer van 16 oktober 2017.⁸ Mogelijk zal de Staat der Nederlanden dus ook jegens cliënten onrechtmatig handelen als Lelystad Airport in gebruik wordt genomen na herindelings van het luchtruim, bijvoorbeeld omdat ook dan een onrechtmatige geluidhinder bij de vakantieparken van cliënten zal optreden.

Suggestie in het kader van de internetconsultatie

25. Blijkens de kennisgeving van de hierboven al genoemde internetconsultatie kunnen via de website tot en met 2 november 2017 verbetervoorstellen voor de ontwerpaansluitroutes worden gegeven.
26. Cliënten geven u, zonder af te willen doen aan wat zij hierboven geschreven hebben, in overweging eerst het luchtruim opnieuw in te richten alvorens tot ingebruikneming van Lelystad Airport over te gaan, zodat niet gedurende een lange overgangperiode op geringe hoogte boven de vakantieparken van cliënten gevlogen hoeft te worden. Op zijn minst zouden voor de overgangperiode routes moeten worden gekozen die niet lopen over het hart van de Veluwe, meer in het bijzonder over de bedrijven van cliënten en Nationaal Park De Hoge Veluwe. Als bijvoorbeeld de vliegbewegingen die nu boven Hoenderloo ingetekend staan, zo'n 10 km naar het zuiden opgeschoven worden, worden de vakantieparken, het dorp Hoenderloo en Nationaal Park Hoge Veluwe enigszins ontzien. Er zou bijvoorbeeld over vliegveld Terlet gevlogen kunnen worden; de zweefvliegtuigen zijn daar lager in het luchtruim actief. In de variant van de hierboven besproken folder van het ministerie van IenM liep route IN-06 bijvoorbeeld nog over Zutphen en tussen Arnhem en Nijmegen door. Die optie zou al een flink aantal vliegbewegingen boven Hoenderloo schelen.
27. Cliënten geven toestemming om deze brief (in zijn geheel) openbaar te maken op de website of anderszins.

⁸ Kamerstukken II 2017/18, 31936, nr. 422.

Tot slot

28. Ik zie uw reactie op het bovenstaande graag binnen de gestelde termijn tegemoet.

Met vriendelijke groet,

R.S. Wertheim

productie 1

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Lelystad Airport

Aansluitroutes Hattemerbroek

In april 2019 gaat Lelystad Airport open voor vakantievluchten binnen Europa en andere bestemmingen rond de Middellandse Zee. Lelystad Airport neemt samen met Eindhoven Airport een deel van het vliegverkeer van Schiphol over. Zo ontstaat op Schiphol ruimte voor zakelijk vliegverkeer en intercontinentale vluchten die van groot belang zijn voor de concurrentiepositie van Nederland en daarmee onze welvaart.

Eerste vijf jaar

Lelystad Airport heeft één start- en landingsbaan die in de aanloop naar 2019 wordt verlengd en verbreed. Deze baan wordt straks in twee richtingen gebruikt, afhankelijk van de windrichting. Er komen geen start- en landingsbanen bij.

De start- en landingsbaan mag van 6.00 uur tot 23.00 uur worden gebruikt, met een uitloop tot uiterlijk 24.00 uur bij vertragingen. In de eerste vijf jaar breidt het aantal vluchten zich geleidelijk uit tot gemiddeld 15 starts en 15 landingen per dag. Dat zijn ongeveer

2 tot 3 naderingen vanuit het noordoosten (vanaf Steenwijkerland) en 12 tot 13 vanuit het zuidoosten (vanaf Lemelerveld). Dat telt op tot bij elkaar 10.000 vliegbewegingen per jaar in vijf jaar. Eén vliegbeweging is één vertrekkend of landend vliegtuig.

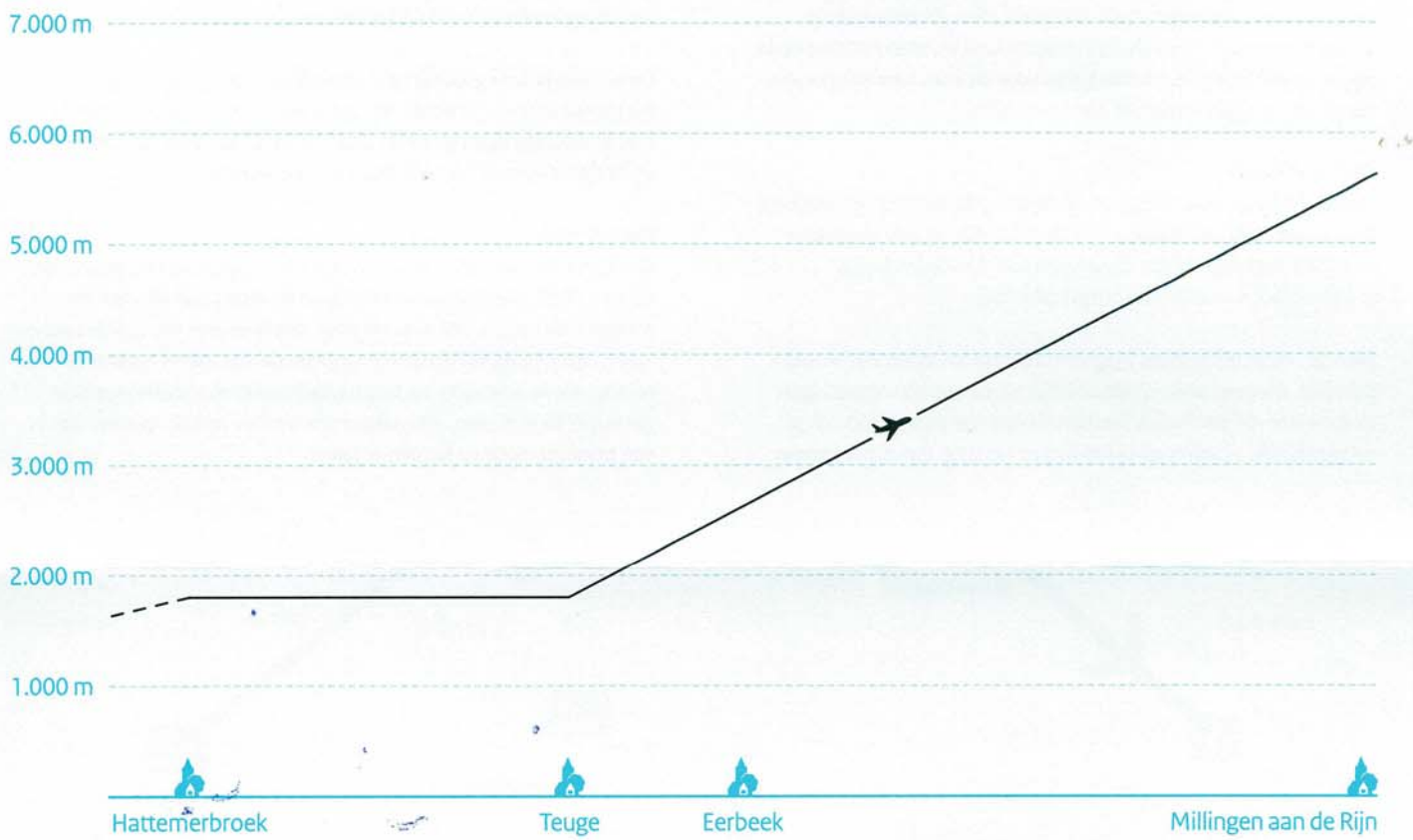
De nieuwe aanvliegeroutes van Lelystad moeten worden ingepast in bestaande routes. De eerste vijf jaar moeten we rekening houden met de huidige ligging van de drukbevolgen routes naar Schiphol en het gebruik van het luchtruim door militairen.

Na vijf jaar

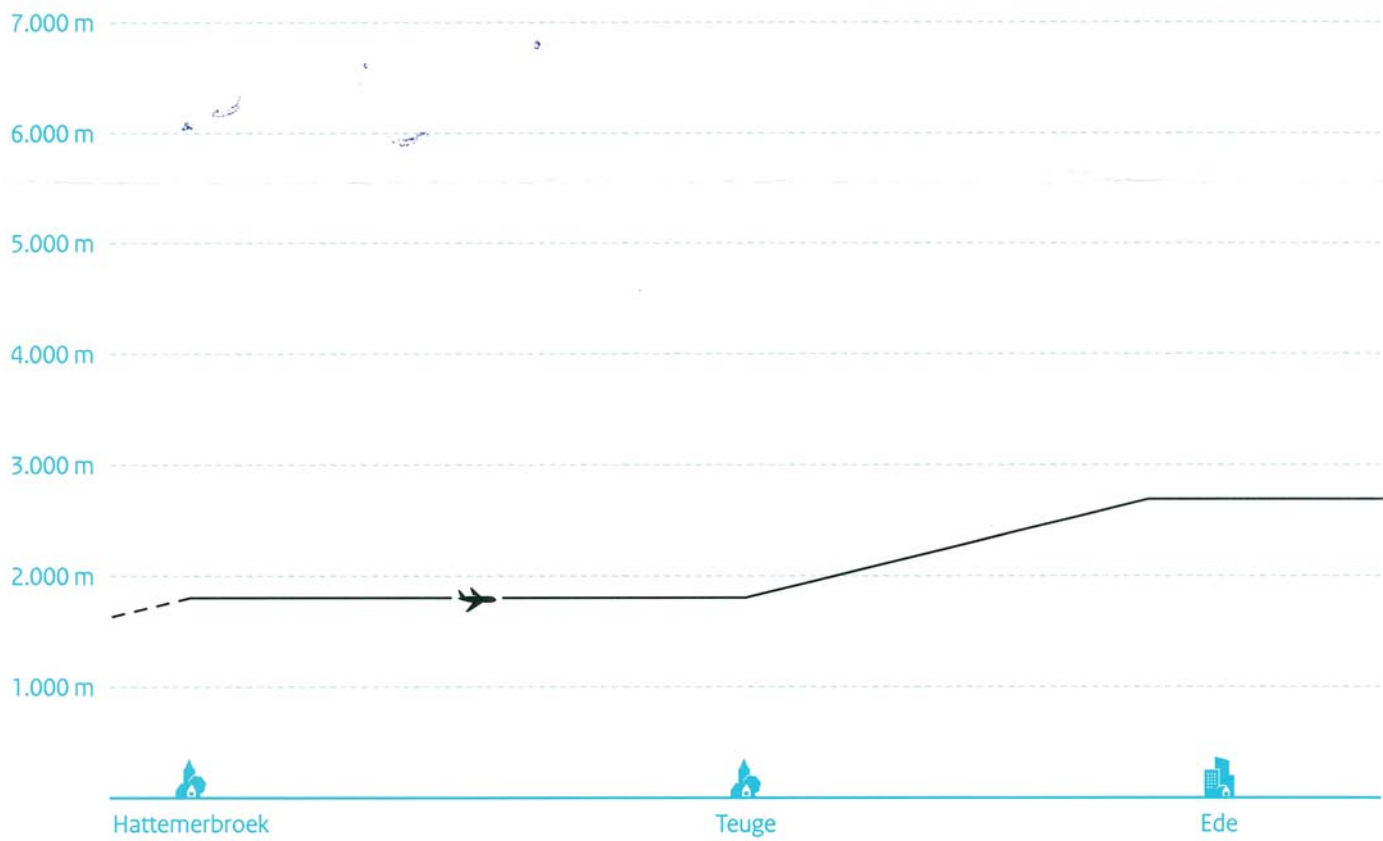
Na vijf jaar kan Lelystad Airport doorgroeien naar 25.000 en op termijn 45.000 vliegbewegingen per jaar. Voor de doorgroei moeten de routes in de lucht worden aangepast. Dat betekent dat ook de routes van en naar Schiphol op de schop gaan. Op die manier ontstaat ruimte om de routes in het hogere luchtruim voor omwonenden gunstiger in te passen. Het aanpassen van het luchtruimstructuur is een prioriteit voor de komende jaren.

Route OUT-02
In de meeste omstandigheden

Route OUT-07
In de meeste omstandigheden

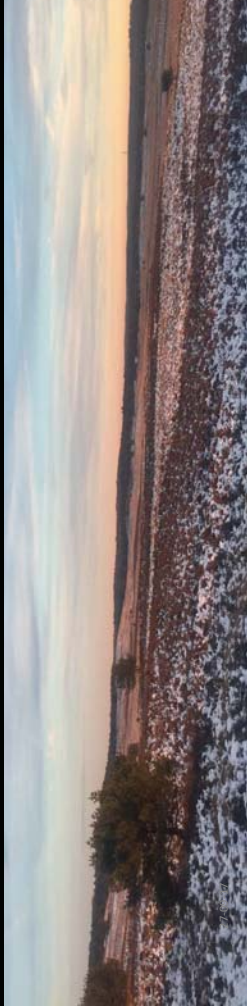
productie 2

Grote schade aan toerisme & recreatie door Lelystad Airport routes

Onderzoeksresultaten enquête recreatie –en toerisme bedrijven in Gelderland en Overijssel

27 september 2017

RECRON, RED DE VELUWE EN HOOG OVERIJSEL

Inhoud

- Kengetallen Gelderland & recreatie
- Opzet onderzoek
- Grote schade aan toerisme & recreatie
- Antwoorden per vraag
- Reacties van deelnemers
- Bijlagen

27-09-17 2

Kengetallen Gelderland en Overijssel

Per jaar	Veluwe	Overijssel	Totaal
Bestedingen binnenlandse vakantie	290 miljoen	115 miljoen	405 miljoen
Omzet recreatie/vrije tijd	775 miljoen	222 miljoen	997 miljoen
Aantal mensen werkzaam in sector	21.700	30.000	51.700

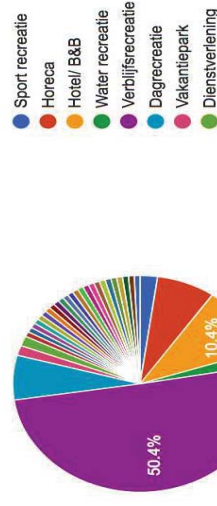
- 750-1,200,000 inwoners
- 30 Natura-2000 gebieden
- 100en campings, recreatieparken en hotels
- Rustgevend belangrijkste kernwaarde uit onderzoek van NBTC Hollandmarketing onderzoek 2013
- Nationale Park de Veluwe verantwoordelijk voor 69 miljoen euro, economische impact op de regio per jaar 7.2 miljoen euro (2016) en 546.000 bezoekers (2016) *1b

27-09-17 3

Opzet onderzoek

- 135 bedrijven hebben meegedaan aan een online enquête uitgevoerd door The Andeta Group waarin gevraagd is 10 vragen te beantwoorden over de impact
- Meer dan de helft van de respondenten komt uit de verblijfsrecreatie en 10,4 % is horeca
- 34 % had een omzet groter dan 500.000 euro

27-09-17

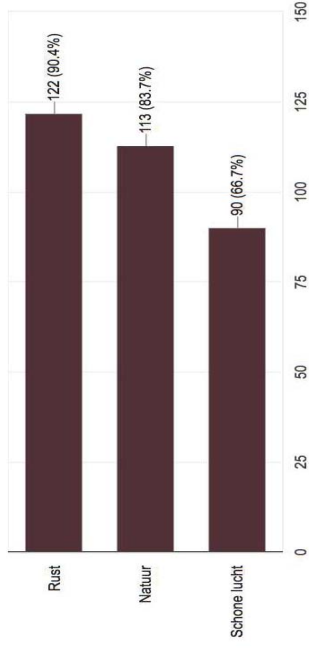

Grote schade aan toerisme- en recreatie

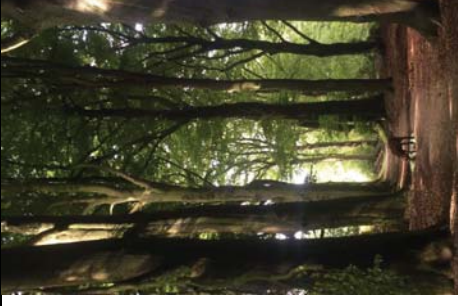
- Aan de respondenten is gevraagd de gevolgen aan te geven van de voorgestelde routes van Lelystad Airport die op 900-1800-2700 meter over Gelderland en Overijssel gaan
- 94% van de ondervraagden beschouwt rust als cruciale waarde voor het bedrijf. 84% geeft ook natuur aan en 67% schone lucht
 - 84% van de respondenten zegt dat de van toepassing zijnde kernwaarden (rust, natuur en schone lucht) van het bedrijf in gevaar komen
 - 58,5% van ondervraagden verwacht een daling van de werkgelegenheid.
 - 74% van ondervraagden verwacht een negatieve impact op de omzet. Waarvan 35,4 zeer negatief tot zeer negatief.
 - 70,8% geeft aan negatieve gevolgen te zien voor het toerisme
 - 94,1% zegt onvoldoende tot zeer matig info te hebben ontvangen over het Lelystad proces en de routes
 - 97,2% geeft geen reële inspraak gehad te hebben waarvan 65,7% zegt dat de mate van inspraak zeer negatief is
 - De enige drie positieve reacties van de totaal 135 bedrijven komen uit de omgeving Lelystad

Belang van kernwaarden op bedrijf

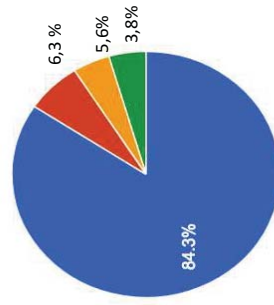

27-09-17 6

Komen kernwaarden in gevaar door de routes

- Ja absoluut
- Een beetje
- Denk van niet
- Totaal niet

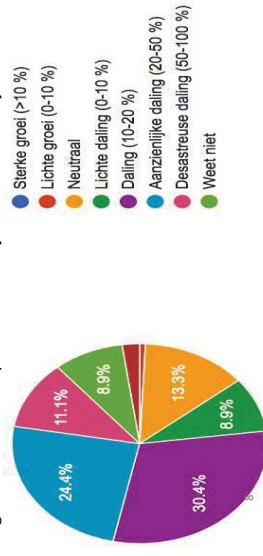

27-09-17 7

Effect van routes op omzet

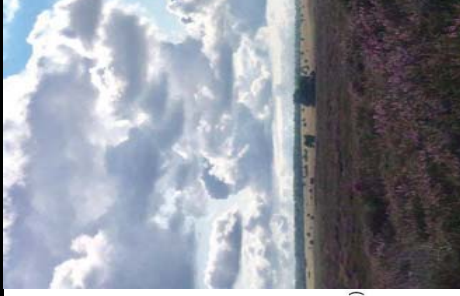
- 74% verwacht een negatief effect op de omzet 54,8% verwacht dat dit meer dan een 20% daling zal zijn
- Een ruwe schatting van het effect op de jaaromzet is een jaarlijkse daling van 92 miljoen
- Dit is als volgt berekend: 65% van ondervraagden voorziet daling van minimaal 10% (11% ziet meer dan 50% daling en 24% tussen 20-50)
- Hiervan uitgaande komen we op 65% * 1402 miljoen * 10% = 92 miljoen

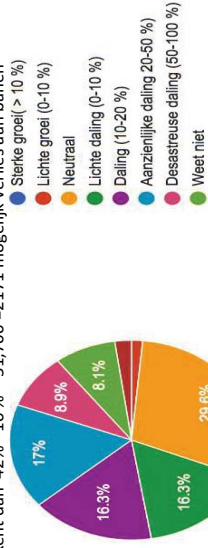
27-09-17 8

Effect van routes op werkgelegenheid

- Circa 70% verwacht een negatief effect op het toerisme
- Een ruwe schatting van het effect op de werkgelegenheid is een verlies van 2171 banen
- Als volgt berekend: 42.2 % van ondervraagden voorziet daling van minimaal 10 %
- Dit betekent dan 42% * 10 % * 51,700 = 2171 mogelijk verlies aan banen

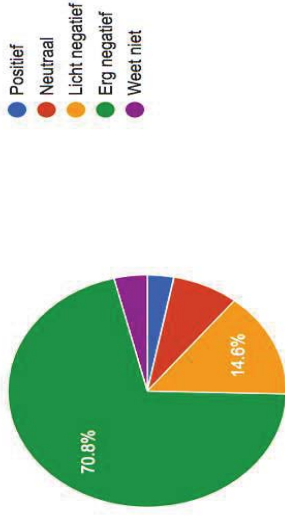

27-09-17 9

Effect van routes op toerisme

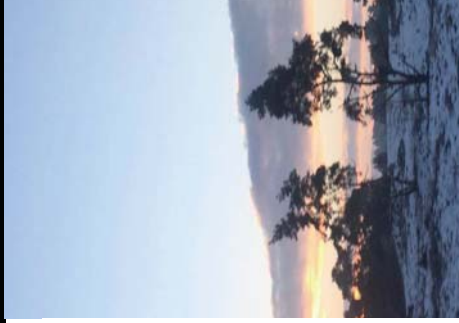

- Het effect op de toeristen die naar de provincies komen wordt door 70 % van de ondervraagden als zeer negatief aangegeven

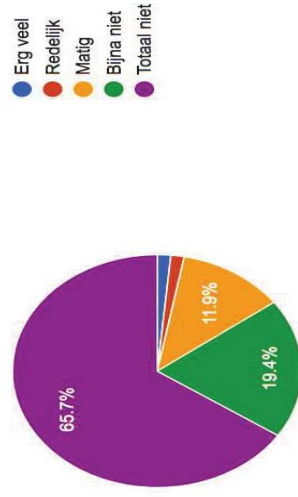

27-09-17 10

Welke mate van inspraak in proces/routes

- Circa 66 % vindt dat zij totaal geen inspraak hebben gehad
- 19.4% geeft aan dat inspraak bijna niet is gebeurd

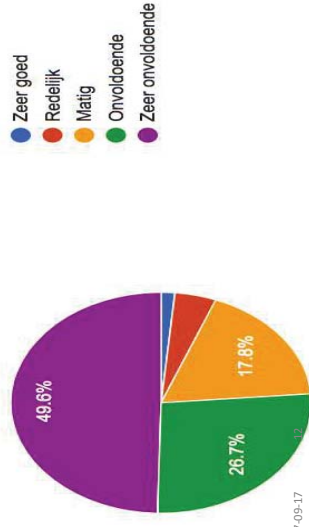

27-09-17 11

Welke mate van informatie m.b.t. routes

- Circa 50 % vindt dat zij zeer onvoldoende informatie heeft gekregen
- Bijna 27 % vindt de informatieverstrekking onvoldoende

27-09-17 12

Open reacties

- Herindelning luchtruim vóór de opening van Lelystad.
- Overheid het binnenlands toerisme niet laten vergeten. De sector (verblifs)recreatie is voor Gelderland van groot economisch belang.
- Route over de Veluwe (stiltgebied) zeer ongewenst. Alles wordt voor de natuur en het wild gedaan en dit mag zomaar. Er wordt niet geluisterd naar de gewone burger.
- Verleg de vliegroutes boven de snelwegen
- Als natuurcamping op de Veluwe, waarbij de stilte van de natuur met zo min mogelijke geluidsoverlast een kernwaarde is van onze bezoeker, vrezten wij uiteindelijk een achteruitgang van het aantal overnachtingen.
- In de discussie valt het mij op dat Dijkstra het begrip Veluwe niet goed gebruikt. Ook het gedeelte oostelijk van Apeldoorn, tot aan de IJssel hoort bij de Veluwe. De vliegroute voor stijgende vliegtuigen gaat dus over de Veluwe.
- In de landelijke media is nog nauwelijks aandacht voor deze problematiek. Ik denk dat het noodzakelijk is om landelijke bewustwording te creëren over deze aantasting van de Veluwe (zoals destijds bij Red de Waddenzee).

27-09-17

13

- Totaal niet gekeken naar de alternatieven. Dit is er gewoon doorgedrukt.
- In 2023 blijkt de gehele luchtruim-indeling herzien te worden wat nieuw mogelijkheden en alternatieven biedt. Waarom zo lang wachten? Dan is het kwaad al geschied. Tevens laat ruimte voor inspraak en informatieverstrekking omtrent de routes zeer ernstig te wensen over. Ronduit schandelijk en sociaal.
- Ik ben bijna klaar met mijn net nieuw gebouwde luxe b&b. Ik vermoed dat mijn grootste toekomstige klantenkring, nl. para's op vliegveld Teuge geen gebruik zullen gaan maken van de b&b.
- Recreanten komen bij ons om natuurlijke geluiden, rust en schone lucht te ervaren. Door overlast van vliegveld Lelystad is zullen recreatie mensen naar andere gebieden gaan waar ze deze waarden wel vinden.
- Totaal geen overleg met de bewoners van de betreffende gemeenten. Hoeveel vliegvelden telt ons landje. Je kunt iedere passagier die gebruik wilt maken van het luchtruim zeker wel naar 1 van de vele vliegvelden loodsden.
- Uitbreiding op de Hollandse IJtelle vierkante kilometer is waanzin! Economisch gaat het meer dan goed, maar het sociale aspect telt niet meer. De mensen in Nederland worden niet gelukkig meer in hun hart, dit wordt verwaarloosd en dat betekent achteruitgang²
- Het is moeilijk om de gevolgen goed in te schatten. Maar de routes daadwerkelijk in gebruik worden genomen is het te laat als het wel erg veel overlast veroorzaakt.

27-09-17

15

- De feiten zijn gewoon doorgedrukt destijds. De cliënten in mijn praktijk hebben rust nodig om zich te concentreren. Dat wordt onmogelijk wanneer een vliegtuig naast mijn tuin gas geeft van 800 naar 1600 meter.
- De nieuwe aanvliegroutes brengen ons niets in Overijssel. Het is ontzettend triest te moeten constateren dat wereldwijd de luchtvaart ontzettend wordt bevoordeeld. Geen BTW en Accijnzen op Kerosine. Het wordt tijd dat deze milieuvriendelijke tak van mobiliteit eens kritisch moet worden bekeken.
- Onze gasten komen uit de drukke steden om van de stilte en rust te genieten. Als ze die hier niet vinden omdat ook hier continu lawaai in de lucht is, zullen ze weer een reden hebben om dan zelf maar het vliegtuig te nemen naar verre oorden.
- Wij zorgen hier voor kwaliteit aan onze gasten en die kwaliteit bieden wordt ons op deze manier onmogelijk gemaakt!!
- De sluiting van Vliegbasis Enschede is één van de gevolgen van dit onzinnige plan. Een staatssecretaris die haar eigen provincie zo onder uit haalt moet nooit meer herkozen worden.
- Onze gasten komen uit de randstad voor de rust en de stilte. Laat ze daar de hertie maken maar niet boven ons
- Wij zijn afhankelijk van de biodiversiteit en daar hebben ze het niet over
- Onvoorstelbaar dat ze dit laten gebeuren na dat men mijlarden heeft geïnvesteerd in de natuurgebieden.

27-09-17

14

- Op de grond moeten wij als bedrijven aan veel overheidsregels voldoen, de overheid zelf hoort dat in de lucht niet of nauwelijks. De werkgelegenheid en de economische betekenis van de recreatie bedrijven onder de vliegroutes zijn veel groter als de economische invloed van vliegveld Lelystad.
- Het is van de zotte dat er een besluit wordt genomen, dan een vliegveld wordt aangelegd om vervolgens met de overlast heen en weer te gaan schuiven. Mijn gasten ontvluchten het lawaai van de randstad. Waarom moeten de ambities van een mainport afgeschoven worden op de lege ruimte boven de stille Veluwe ?
- Ook al gaat de route 'waarschijnlijk' niet over ons bedrijf is vliegen langs en over de Veluwe op deze hoogte zo negatief voor een gebied waar mensen komen voor rust en stilte dat het ons allen zal raken. regio zal niet meer bekend zijn om hetgeen wat het grootste product is: rust en stilte.
- Misschien dat de minister een keer een paar proefvluchten kan laten plaatsvinden dan kan men zelf oordelen in hoeverre de overlast is en geen vliegtuig route boven Teuge
- Vooral in stilte/ buitengebieden is het geluid véél storender en verder te horen dan in rumoerigere bewoonde stadsgebieden.
- In het verleden nog zijn er miljoenen uitgegeven om de rust op de Veluwe te krijgen en te behouden, dat zou met 1 handtekening teniet gedaan worden. Ongelofelijk!!!!

27-09-17

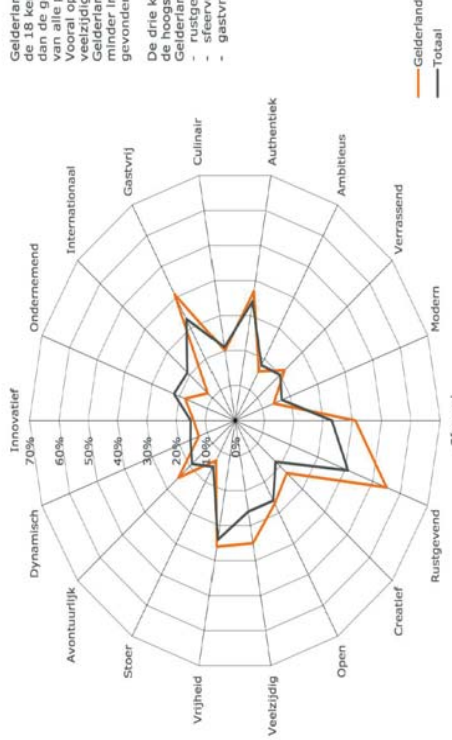
16

Bijlagen

L.4 Kernwaarden (1/4) *2

Gelderland scoort op 10 van de 18 kernwaarden hoger dan de gemiddelde score van alle provincies samen. Vooral op rustgevend, veelzijdig en sfeervol. Gelderland wordt wel internationaal gevonden.

De drie kernwaarden met de hoogste score voor Gelderland zijn:
 - rustgevend
 - sfeervol
 - gastvrij

Vraag: Kunt u aangeven in hoeverre u vindt dat de aspecten passen bij de provincie Gelderland? (% past helemaal)

Onderzoek Stratagem ten behoeve van Lelystad Luchthaven besluit *3

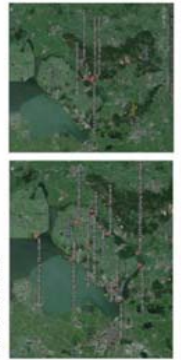
encom van verspreiden op de aanreizen van met name bungalowwoningen, horeca en camping in rustige gebieden. Op basis van literatuuronderzoek en een aantal telefonische enquêtes onder ondernemers is het alomtegenwoordige een voorlopige conclusie te trekken over de basis van reguliere en semi-reguliere en bestemming in Friesland en in de mogelijk bestaande gebieden in Overijssel. Het erop dat de mogelijke reguliere en semi-reguliere effecten elkaar in evenwicht houden. De indicatie uit het onderzoek is dat de netto werkgelegenheid noch toe- noch af zal nemen.

Om de directe en indirecte economische werkgelegenheids-effecten te realiseren, en de maximale economische effecten voor de regio te bereiken is het nodig dat Lelystad Airport zo wordt ingericht, dat

Om toch meer bezoek te trekken in het effect van de ontwikkeling van Lelystad Airport op recreatie i recreanten uit de natuurparken zouden weghijven. Het literatuuronderzoek heeft dus weinig concrete aanknopingspunten opgeleverd. Wel is duidelijk dat de in de MER gebruikte geluidscontouren beperkte waarde hebben, omdat recreanten een andere beleving en dus dosis-respons relaties zullen kennen dan bezoekers. Dat lijkt aannemelijk omdat een camping of bungalowpark voor een aantal bezoekers wordt bezocht vanwege de rust. Deze categorie verblijfsrecreatie (met overnachting) lijkt het meest bevattelijk voor vliegtuigeluid

Bijlage 1 - benaderde recreatieondernemingen

Naam	Adres	Telefoon	E-mail	Website	Activiteit	Opmerkingen
De Wierden	De Wierden 1	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 2	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 3	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 4	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 5	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 6	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 7	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 8	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 9	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	
De Wierden	De Wierden 10	0520 411111	info@dewierden.nl	www.dewierden.nl	Recreatie	

Enkele kerncijfers vrijetijdseconomie Gelderland

maart 2017

- Gelderland: binnenlandse vakantierivier nummer 1 in Nederland
- Ruim 2,8 miljoen binnenlandse vakanties (16% van het nationale totaal) in 2016
- Waarvan ruim 2,3 miljoen toeristische (totaal excl. vaste studeerplaatsvakanties) vakanties
- Omstreeks 15,7 miljoen overnachtingen van Nederlanders tijdens vakanties in Gelderland
- Ruim 156 miljoen euro bestedingen aan binnenlandse vakanties in Gelderland
- Velwag nummer 3 van Nederland bij de binnenlandse vakanties
- Er zijn 59.800 arbeidsplaatsen in de vrijetijdseconomie van Gelderland in 2015
- 6,1% van de totale Gelderse werkgelegenheid
- Ca. 170 miljoen ondernomen vrijetijdsovernachtingen in Gelderland (alle (dag) recreatieve activiteiten buiten de eigen woning, van meer dan twee uur) in 2015
- Bijna 3,2 miljoen vrijetijdsovernachtingen in Nederland (alle (dag) recreatieve activiteiten) in 2015
- Vrijuit Duitsland (Nederlandse Markt/Verder) zijn 4 miljoen dagtochten ondernomen in Gelderland in de periode juni 2015 t/m mei 2016
- De economische waarde van deze dagtochten komt uit op 308 miljoen euro
- 475.000 (meerdere) binnenlandse zakenreizen in de periode oktober 2012 tot oktober 2013
- Ca. 169 miljoen euro bestedingen (meerdaags) binnenlandse zakenreizen
- Ca. 497.000 buitenlandse verblijfsnachten in 2016 met 1.254.000 overnachtingen
- Er vinden in Gelderland ruim 53 miljoen wandelingen plaats in 2016 (12,2% van het nationale totaal)
- Gelderland is fietsprovincie nr. 1

Bronnen: CBS, CVTO, CZO, NBTC, LISA, www.fietsen-123.nl (2016), Nationale Wandelmonitor 2016

Bronnen

*1 a <https://partners.visitveluwe.nl/wp-content/uploads/2016/11/ToShare.pdf>

*1b <https://www.hogeveluwe.nl/over-het-park/feiten-en-cijfers>

*2 https://www.gelderland.nl/bestanden/Documenten/Gelderland/06Werk-en-ondernememen/170323_kerncijfers_vrijtijdseconomie_maart_2017.pdf

*3 http://www.alderstafellelystad.nl/uploads/1/4/1/3/14138220/eindrapport_update_werkgelegenheidseffecten_stratagem.pdf

*4 http://www.alderstafellelystad.nl/uploads/1/4/1/3/14138220/eindrapport_update_werkgelegenheidseffecten_stratagem.pdf

• Vragenlijst beschikbaar op: <https://goo.gl/forms/AHHPy0upJ0MpcVB3>

• Onderzoek uitgevoerd door www.andeta.com (info@andeta.com)